

Nr 305.

Av herrar **Johansson** i Bro och **Ander**, *angående ändring av taxebestämmelserna för användningen av elektrisk kraft från statens vattenfallsverk.*

Vid 1917 års riksdag väcktes av herr Kvarnzelius m. fl. i första kammaren och herr Edén m. fl. i andra kammaren likalydande motioner (respektive nr 54 och 131) om verkställande av utredning angående åtgärder för allmän elektrifiering av Sveriges landsbygd.

Dessa motioner mottogos av riksdagen med allmänt intresse och förståelse för de uppräckningar i socialt och ekonomiskt hänseende, som en allmän landsbygdselektrifiering kunde väntas medföra, ej minst för landets moder-näring, jordbruket.

Jordbruksutskottet ställde sig synnerligen välvilligt till motionerna och tillstyrkte i sitt utlåtande nr 64 den begärda utredningen. I riksdagens skrivelse nr 302, varigenom hemställan om den åsyftade utredningen framställdes, underströks, att betydelsen av en elektrifiering i vidsträcktaste omfattning av vår landsbygd icke kan överskattas först och främst för jordbruket. Ur skrivelsen anföres följande:

»Det må vara sannolikt, att icke alla de företag, som staten, efter de linjer vi ovan antytt, skulle komma att driva, komme att 'bära sig' redan från början. Men detta synes oss ej böra inverka avgörande i en så utomordentligt betydelsefull fråga som den nu förevarande; och det är vår övertygelse, att man så småningom skall nå gynnsamma resultat.»

»Det är också mindre av vikt, att varje särskild kraftstationsanläggning 'bär sig', än att vattenfallsstyrelsens förvaltning i sin helhet, i vad den avser distribution av elektrisk kraft, icke visar underskott, som kunna anses äventyrliga för staten.»

»Riksdagen har tagit del av ett utav vattenfallsstyrelsen avgivet underdånigt yttrande över ifrågavarande motion. I detta yttrande, vari vattenfallsstyrelsen tillstyrkt den begärda utredningen, har styrelsen lämnat en utförlig redogörelse för styrelsens verksamhet med elektrifiering av landsbygden samt framfört enligt riksdagens förmenande synnerligen beaktansvärda synpunkter beträffande nu förevarande spörsmål.»

»Härvid har vattenfallsstyrelsen i sin egenskap av affärsdrivande verk ansett sig av statsekonomiska skäl böra begränsa nämnda verksamhet i enlighet med vissa av styrelsen tillämpade principer, vilka riksdagen, som erhållit kännedom om desamma, funnit i sådant hänseende väl avvägda. Emeller-

tid synas riksdagen ur nationalekonomisk och social synpunkt starka skäl tala för att elektrifiering av landsbygden bör genom statsmakternas försorg kunna komma till stånd, även där sådan elektrifiering ej kan förväntas mera omedelbart giva ett i statsekonomiskt avseende gynnsamt resultat.»

Av förestående citat framgår tydligt, att riksdagens mening var, att landsbygds elektrifieringen skulle av staten genom vattenfallsstyrelsen uppmuntras i största möjliga omfattning. På grund av elektrifieringens utomordentliga betydelse vore det därvid ej av avgörande betydelse, om elektrifieringen redan från början ej skulle fullt förränta det i anspråk tagna kapitalet. Sådana underskott, som kunde anses äventyrliga för staten, skulle dock undvikas.

Däremot förefinnes i riksdagens beslut ej någon som helst anvisning, som kan tolkas så, att riksdagen avsett att kraftdistributionen skulle lämna vinst utöver förräntningen, eller med andra ord utnyttjas för ernående av indirekt beskattning.

Under högkonjunkturen och innan vederbörande blivit förtrogna med de olika spörsmål, som uppträda på grund av elektrifieringen, var tillfredsställelsen med denna nästan allmän. Så snart kristiden inträtt och en allmän penningknapphet gjorde sig gällande, började man emellertid allt allmännare framhålla, att kostnaderna för elektrifieringen ej motsvarade den nytta man erhölet. Därtill visade det sig, att de verkliga kostnaderna i regel betydligt överstego de av vattenfallsstyrelsens tjänstemän beräknade och i utsikt ställda. Företagna jämförelser med motsvarande förhållanden inom andra delar av landet, där elektrifieringen anordnats av privata kraftverk, gav vid handen, att dessa tillämpade en för konsumenterna fördelaktigare taxepolitik. Direkta hänvändelser till vattenfallsstyrelsen om ändrade levnansvillkor vunno ej beaktande.

Då vattenfallsstyrelsen i sitt ovan nämnda yttrande, som finnes fogat till jordbruksutskottets utlåtande nr 64 år 1917, i övertygande ordalag förklarar sig förstående för de olika förhållanden, som kunna tänkas vid elektrifieringen av olika bygder, och villig att rätta sin taxepolitik därefter, har det väckt ett alltmer tilltagande missnöje på landsbygden, att dessa utfästelser ej infriats.

Vattenfallsstyrelsens taxepolitik har allt sedan år 1923 varit föremål för motioner och interpellationer i riksdagen med av allt att döma stegrad uppmärksamhet från riksdagens sida. Det torde därför ej vara nödvändigt att här närmare ingå därpå. Visserligen har vattenfallsstyrelsen under trycket av den växande opinionen gjort vissa medgivanden och eftergifter, men dessa ha varit så obetydliga, att de ej kunna anses tillfredsställande. Från vattenfallsstyrelsen har framhållits, att de höga kostnaderna bero på den stora skuldsättning, som varit vanlig. Det är visserligen sant, att skuldavbetalningen varit mycket betungande, men detta har uppfattats såsom en nödvändig följd av upplåningen och i allmänhet burits med tålmod, där de ekonomiska förutsättningarna förefunnits. Å andra sidan har allmänheten

ej övertygats om nödvändigheten av att vattenfallsstyrelsens taxor fortfarande skola hållas så höga, som de äro. Även vid företag, som avbetalat sina lån, råder samma missnöje med de nuvarande taxorna och dessas utformning.

Att vattenfallsstyrelsens räntegivande kraftanläggningar lämnar större driftöverskott än som motsvarar statens effektiva medelränta framgår av styrelsens »statistiska tablåer», varav anföres att förräntningsprocenten under

åren	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
var	4,94	4,82	5,08	5,49	6,17	5,85	5,82 %

Att vattenfallsstyrelsen kan medgiva betydligt förmånligare taxor än den nuvarande påvisades utförligt i motion nr 160 i första kammaren år 1927. Däri föreslogs en så kallad industritaxa, enligt vilken abonnenten betalar 90 kronor per kilowatt och år samt 2 öre per kilowattimme i förbrukningsavgift och därjämte garanterar vattenfallsstyrelsen en årlig minimiinkomst av 120 kronor per kilowatt.

Denna taxa är visserligen förmånlig, där större utnyttjning kan påräknas, men samtidigt borde abonnenterna beredas möjlighet att efter önskan välja en kilowattimmetaxa. Denna kan lämpligen utformas i likhet med den av vattenfallsstyrelsen nu tillämpade. Eftersom vattenfallsstyrelsen uppgivit, att landsbygdskraften för närvarande kostar 8 à 9 öre per kilowattimme, eller ungefär samma pris som beräknats i nyss nämnda motion, så synes det fullt tillräckligt för erhållande av förräntning av statens kraftverk, om abonnenterna betala såsom nu ifrågasatts 200 kronor per kilowatt och år för den så kallade botteneffekten och därutöver 7 öre per kilowattimme för den uttagna energin. Om även i detta fall minimiinkomst bör garanteras vattenfallsstyrelsen, så synes denna lämpligen böra bestämmas till ett belopp, som motsvarar 2: 50 kronor per hektar odlad jord och fastställas för 10 år varje gång.

Valfrihet borde få äga rum mellan följande taxor:

1) 200 kronor per kilowattimme och år för valfri bottenkraft och 7 öre per kilowattimme för därutöver uttagna kilowattimme. Garanti lämnas för avgift till vattenfallsstyrelsen med minst så stor summa, som motsvarar 2: 50 kronor per ansluten har odlad jord. Arealinventering verkställas vart 10:de år.

2) 90 kronor per kilowatt och år samt 2 öre per uttagen kilowattimme. Garanti lämnas för att avgiften till vattenfallsstyrelsen årligen skall utgå med minst 120 kronor per uttagen kilowatt.

Då det tyckes vara omöjligt att på annan väg förmå vattenfallsstyrelsen att på antytt sätt tillmötesgå allmänhetens önskemål, hemställas,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för erhållande av taxebestämmelser för använd-

ningen av elektrisk kraft från statens vattenfallsverk i huvudsaklig överensstämmelse med vad ovan anförts.

Stockholm den 21 januari 1929.

A. J. Johansson
i Bro.

J. A. Ander.
